

**ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN**

LÊ THỊ SON

**TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN TRONG ĐỜI SỐNG
TINH THẦN CỦA CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT
Ở TỈNH TIỀN GIANG**

Chuyên ngành: CNDVBC & CNDVLS

Mã số: 62.22.80.05

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH - 2016

Luận án được hoàn thành tại:
ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

Cán bộ hướng dẫn khoa học:
CBHD 1: PGS,TS. TRƯƠNG VĂN CHUNG
CBHD 2: TS. TRẦN VĂN KHÁNH

Phản biện 1:
Phản biện 2:
Phản biện 3:

Luận án được bảo vệ tại Hội đồng chấm luận án tiến sĩ
Trường Đại học khoa học xã hội và Nhân văn thành phố
Hồ Chí Minh, vào lúc ngày..... tháng..... năm 2016.

Phản biện độc lập 1:
Phản biện độc lập 2:

Có thể tìm hiểu luận án tại:
Thư viện Trường Đại học khoa học xã hội và Nhân văn
thành phố Hồ Chí Minh, số 10 - 12 Đinh Tiên Hoàng, Quận
1, Thành phố Hồ Chí Minh.

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Tín ngưỡng, tôn giáo là một hiện tượng xã hội đã tồn tại từ lâu cùng với xã hội loài người. Xưa nay, ảnh hưởng của tín ngưỡng, tôn giáo đối với đời sống con người; sự tồn tại, xu hướng vận động, phát triển và vai trò, sự tác động nhiều mặt của tín ngưỡng, tôn giáo đối với đời sống xã hội nói chung, luôn là những vấn đề hết sức phức tạp và không phải khi nghiên cứu, người ta bao giờ cũng tìm được những lời giải thích thỏa đáng và sự đồng thuận.

Trong vấn đề quản lý nhà nước về tín ngưỡng, tôn giáo: Pháp lệnh về tín ngưỡng, tôn giáo của Đảng và Nhà nước Việt Nam năm 2004 dường như đồng nhất tín ngưỡng và tôn giáo nên trong thực tiễn công tác tôn giáo, tín ngưỡng thường bị thả nổi và ít được quan tâm và không có sự quản lý chặt chẽ. Chính vì thế, tín ngưỡng ở Việt Nam hiện nay có rất nhiều vấn đề đặt ra.

Những năm gần đây, sự thay đổi mạnh mẽ trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở nước ta đang đặt ra những vấn đề cấp thiết cả về mặt lý luận và thực tiễn. Việc nghiên cứu, xem xét đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam hiện nay một cách toàn diện, sâu sắc để làm cơ sở khoa học cho việc hoạch định đường lối chính sách đúng đắn đối với tín ngưỡng, tôn giáo, một mặt đảm bảo quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo của nhân dân, mặt khác chống các hiện tượng lợi dụng tôn giáo cũng như các sinh hoạt tôn giáo cuồng tín, bí hiểm, bảo vệ quyền lợi công dân, bảo vệ lợi ích quốc gia đang là một đòi hỏi mang tính cấp bách. Vì thế, tác giả chọn đề tài **“Tín ngưỡng**

dân gian trong đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở tỉnh Tiền Giang” làm luận án tiến sĩ triết học, chuyên ngành chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử.

2. Tổng quan tình hình nghiên cứu đề tài

Thứ nhất, các công trình nghiên cứu của nước ngoài:

Tiêu biểu: *Các hình thức tôn giáo sơ khai và sự phát triển của chúng* của X.A.Tocarev, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1994; *Văn hóa nguyên thủy* của tác giả E.B.Tylor (do Huyền Trang dịch, Nxb. Văn hóa nghệ thuật Hà Nội), 2000; *The World's Religions (Thế giới của tôn giáo)* của Ninan Smart, Nxb. Oxford, 2010,...

Thứ hai, các công trình nghiên cứu trong nước: Các công trình nghiên cứu, giới thiệu về các quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin về tín ngưỡng, tôn giáo: Tiêu biểu như: *Trích tác phẩm kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lênin về tôn giáo*, Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1996; *C.Mác, Ph.Ăngghen, V.I.Lênin bàn về tôn giáo* của Nguyễn Đức Sự, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội, 1999;... *Các công trình nghiên cứu về quan điểm của Hồ Chí Minh, Đảng Cộng sản Việt Nam và hệ thống các văn bản pháp luật Việt Nam về tín ngưỡng, tôn giáo*: Tiêu biểu như: *Hồ Chí Minh về vấn đề tôn giáo, tín ngưỡng*, Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội, 1998; *Tôn giáo - Quan điểm, chính sách đối với tôn giáo của Đảng và Nhà nước Việt Nam hiện nay* của Nguyễn Đức Lữ, Nxb. Chính trị - Hành chính, Hà Nội, 2009; *Vấn đề tôn giáo trong cách mạng Việt Nam lý luận và thực tiễn*, của Đỗ Quang Hưng, Nxb. Lý luận chính trị, Hà Nội, 2008;... *Các công trình nghiên cứu lịch sử,*

văn hóa, tín ngưỡng, tôn giáo vùng đất Nam Bộ nói chung, Tiền Giang nói riêng: Tiêu biểu là Huỳnh Lứa chủ biên (1987), *Lịch sử khai phá vùng đất Nam Bộ*, Nxb. Thành phố Hồ Chí Minh; Ngô Đức Thịnh (2004), *Văn hóa vùng và phân vùng văn hoá ở Việt Nam*, Nxb. Trẻ; Phan Quang (1981), *Đồng bằng sông Cửu Long*, Nxb. Văn hóa, Hà Nội; Trần Ngọc Thêm (chủ biên, 2014), *Văn hóa người Việt vùng Tây Nam Bộ*, Nxb. Văn hóa văn nghệ thành phố Hồ Chí Minh; *Địa chí Tiền Giang*, Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Tiền Giang (2005), ... *Các công trình trực tiếp nghiên cứu về tín ngưỡng, tôn giáo và đời sống tín ngưỡng, tôn giáo*. Tiêu biểu như *Về tôn giáo tín ngưỡng Việt Nam hiện nay*, Đặng Nghiêm Vạn chủ biên, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội, 1996; *Lý luận về tôn giáo và chính sách tôn giáo ở Việt Nam*, do Nguyễn Đức Lữ chủ biên, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, 2007; *Các hình thức tín ngưỡng, tôn giáo ở Việt Nam* của Nguyễn Đăng Duy, Nxb. Văn hóa Thông tin, Hà Nội, 2001;...

Như vậy, cho đến nay, vấn đề tôn giáo, tín ngưỡng, tín ngưỡng dân gian đã có nhiều công trình đề cập, nghiên cứu; song chưa có một công trình nào nghiên cứu một cách trực tiếp và hệ thống về “tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở tỉnh Tiền Giang”. Tuy nhiên, những công trình trên vẫn là nguồn tài liệu quý báu để tác giả kế thừa, tiếp tục nghiên cứu và luận giải những vấn đề lý luận và thực tiễn trong luận án này.

3. Mục đích và nhiệm vụ của luận án

Về mục đích: Trên cơ sở trình bày, phân tích những vấn đề lý luận về tín ngưỡng, tín ngưỡng dân gian, đời sống

tinh thần và vai trò của tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần, luận án làm rõ đặc điểm, sự ảnh hưởng và những vấn đề đặt ra của tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang. Từ đó, tác giả đề xuất phương hướng và giải pháp để phát huy giá trị và hạn chế tiêu cực của tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở tỉnh Tiền Giang hiện nay.

Về nhiệm vụ: Đề đạt được mục đích trên, luận án phải thực hiện những nhiệm vụ sau:

Thứ nhất, trình bày và phân tích những vấn đề lý luận chung về tín ngưỡng, tín ngưỡng dân gian, đời sống tinh thần và vai trò của tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của xã hội.

Thứ hai, trình bày và phân tích đặc điểm, các hình thức sinh hoạt tín ngưỡng dân gian và ảnh hưởng của tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang.

Thứ ba, nêu ra được xu hướng vận động và những vấn đề đặt ra trong sinh hoạt tín ngưỡng dân gian của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang, từ đó đề xuất phương hướng và giải pháp nhằm phát huy giá trị và hạn chế tiêu cực của tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở tỉnh Tiền Giang hiện nay.

2. Cơ sở lý luận, phương pháp và phạm vi nghiên cứu của luận án

Về cơ sở lý luận:

Đề tài được tiếp cận dưới góc độ triết học tôn giáo và được triển khai chủ yếu dựa trên lý luận của chủ nghĩa Mác –

Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam cũng như những thành tựu lý luận chung của nhân loại về tôn giáo, tín ngưỡng và tín ngưỡng dân gian.

Về phương pháp nghiên cứu:

Để nghiên cứu và trình bày luận án, tác giả đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu cụ thể như: phương pháp phân tích và tổng hợp, so sánh và đối chiếu, lịch sử và lôgic. Đặc biệt, tác giả rất chú trọng đến phương pháp điều tra xã hội học, khảo sát thực tiễn... trên cơ sở những quan điểm, nguyên tắc, phương pháp luận mácxít như: quan điểm khách quan, toàn diện, phát triển, lịch sử cụ thể, quan điểm thống nhất giữa lý luận và thực tiễn,...

Về phạm vi nghiên cứu:

Luận án chỉ tập trung nghiên cứu tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở tỉnh Tiền Giang ở thời điểm hiện tại.

4. Cái mới của luận án

Một là, luận án làm rõ những đặc điểm của tín ngưỡng dân gian của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang.

Hai là, luận án làm rõ tình hình sinh hoạt tín ngưỡng dân gian và ảnh hưởng của nó trong đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang hiện nay.

Ba là, luận án làm rõ xu hướng vận động và một số vấn đề đặt ra trong sinh hoạt tín ngưỡng dân gian ở Tiền Giang hiện nay. Từ đó, đề xuất phương hướng và giải pháp nhằm phát huy giá trị và hạn chế tiêu cực của tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở tỉnh Tiền Giang hiện nay.

5. Ý nghĩa khoa học và ý nghĩa thực tiễn của luận án

Về ý nghĩa khoa học: Luận án góp phần làm rõ sự khác biệt giữa tín ngưỡng, tín ngưỡng dân gian và tôn giáo đồng thời làm rõ những đặc điểm của tín ngưỡng dân gian của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang.

Về ý nghĩa thực tiễn: Những kết quả nghiên cứu của luận án về đặc điểm, sự ảnh hưởng của tín ngưỡng dân gian cũng như đề xuất phương hướng và giải pháp nhằm phát huy giá trị và hạn chế mặt tiêu cực của tín ngưỡng dân gian sẽ góp phần làm luận cứ khoa học cho chính quyền tỉnh Tiền Giang trong việc tăng cường công tác tín ngưỡng, tôn giáo ở Tiền Giang trong tình hình hiện nay.

Luận án cũng có thể sử dụng làm tài liệu tham khảo cho việc học tập, nghiên cứu và giảng dạy trong các lĩnh vực Triết học, Tôn giáo học, Văn hóa học,... ở các trường Cao đẳng và Đại học Việt Nam hiện nay và những ai quan tâm đến vấn đề tôn giáo, tín ngưỡng và tín ngưỡng dân gian.

6. Kết cấu của luận án

Ngoài mục lục, lời nói đầu, kết luận và danh mục tài liệu tham khảo, nội dung chính của luận án được kết cấu thành 3 chương với 7 tiết.

Chương 1

LÝ LUẬN CHUNG VỀ TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN VÀ ĐỜI SỐNG TINH THẦN CỦA XÃ HỘI

1.1. KHÁI NIỆM VỀ TÍN NGƯỠNG, TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN VÀ ĐỜI SỐNG TINH THẦN CỦA XÃ HỘI

1.1.1. Khái niệm tín ngưỡng và tín ngưỡng dân gian

1.1.1.1. Khái niệm về tín ngưỡng

Đứng trên lập trường của chủ nghĩa Mác – Lênin, tác giả đưa ra khái niệm về tín ngưỡng như sau: *Tín ngưỡng là một bộ phận của ý thức xã hội, phản ánh những điều kiện kinh tế - xã hội hiện tồn, biểu hiện niềm tin của con người vào các đấng siêu nhiên thông qua những lễ nghi thờ cúng nhằm cầu mong sự chở che, giúp đỡ.*

Ph.Ăngghen cho rằng: tín ngưỡng xuất hiện từ ngay trong thời kỳ công xã nguyên thủy. Họ hình dung ra những vị thần, thánh, những loài ma quỷ có sức mạnh siêu việt, mặc nhiên thống trị cuộc sống trần gian. Niềm tin đó tạo nên những hoạt động tương ứng, biểu hiện qua việc thờ cúng một số sự vật, hiện tượng nào đó. Xã hội công xã nguyên thủy có rất nhiều hình thức tín ngưỡng, nhưng chung quy lại có năm hình thức phổ biến và những dấu ấn của nó để lại trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo ngày nay là: Tô tem giáo, Bái vật giáo, Ma thuật giáo, Saman giáo, Vật linh giáo.

1.1.1.2. Khái niệm về tín ngưỡng dân gian

Tín ngưỡng nguyên thủy được tồn tại và phát triển kéo dài trong những xã hội có giai cấp, với những hình thức biểu hiện đa dạng, phong phú, phản ánh đời sống trong xã hội hiện đại được gọi là tín ngưỡng dân gian. *Tín ngưỡng dân gian là một loại hình tín ngưỡng thể hiện niềm tin của con người vào thần linh một cách chủ quan, trực giác thông qua những nghi lễ gắn liền với tập tục, thói quen truyền thống.* Như vậy, tín ngưỡng dân gian thực chất là tín ngưỡng nguyên thủy trong thời hiện đại, gắn với lợi ích về kinh tế - xã hội, niềm tin trong tín ngưỡng dân gian đã nhuốm màu thế tục.

1.1.1.3. Điểm tương đồng và khác biệt giữa tín ngưỡng, tín ngưỡng dân gian và tôn giáo

Khái niệm tôn giáo: Tôn giáo là niềm tin thiêng liêng vào các lực lượng siêu nhiên, được chấp nhận một cách trực giác và tác động qua lại một cách hư ảo, nhằm lý giải những vấn đề trên trần thế cũng như ở thế giới bên kia. Niềm tin đó được biểu hiện rất đa dạng, tùy thuộc vào những thời kỳ lịch sử, hoàn cảnh địa lý - văn hóa khác nhau, phụ thuộc vào nội dung từng tôn giáo, được vận hành bằng những nghi lễ, những hành vi tôn giáo khác nhau của từng cộng đồng xã hội tôn giáo khác nhau.

Điểm tương đồng và khác biệt giữa tín ngưỡng và tôn giáo: Tín ngưỡng và tôn giáo đều là sự phản ánh hư ảo của ý thức xã hội và chịu sự quy định chính tồn tại xã hội đã sinh ra chúng; đều có chức năng đền bù, xoa dịu nỗi đau hiện thực và hướng tới sự giải thoát về tinh thần; đều là sự thể hiện niềm tin, sự ngưỡng mộ của con người vào một thực thể siêu việt nào đó; đều có hệ thống nghi lễ, bao gồm những biểu tượng mang tính thần thánh, những điều răn dạy, kiêng kỵ; Tín ngưỡng xét về mặt lôgích hình thức, là khái niệm có nội hàm hẹp hơn tôn giáo. Bởi tôn giáo nào cũng đều là tín ngưỡng, song không phải mọi hình thức tín ngưỡng đều là tôn giáo; Tín ngưỡng được hình thành trực tiếp từ cuộc sống phong phú, đa dạng, chủ yếu do xúc cảm, kinh nghiệm mang lại, nó là sự phản ánh thiếu sự tinh chất, sàng lọc, khái quát, hệ thống và thiếu cơ sở lý luận chặt chẽ. Do đó, nó mang tính dân gian, đời thường. Còn tôn giáo thường được hình thành và tồn tại trên cơ sở lý luận chặt chẽ, có cơ sở thế giới quan là chủ nghĩa duy tâm; Tín ngưỡng có kết cấu đơn giản, nó hình thành và tồn tại dựa trên cơ sở

niềm tin vào các phép lạ, đấng siêu nhiên, vào thế giới vô hình như thần linh, tổ tiên, âm ty, địa ngục, ma quỷ... Còn tôn giáo thì có kết cấu phức tạp với các yếu tố thế giới quan, nhân sinh quan, ý thức, tâm lý, tính cảm, niềm tin, đức tin...

Điểm tương đồng và khác biệt giữa tín ngưỡng và tín ngưỡng dân gian: Tín ngưỡng dân gian là một bộ phận của tín ngưỡng, do nhân dân lao động sáng tạo ra, không có tính hệ thống, không mang tính triết lý nhân sinh hoàn chỉnh. Tín ngưỡng dân gian thực chất là tín ngưỡng nguyên thủy trong thời hiện đại, gắn với lợi ích về kinh tế - xã hội. Vì thế, niềm tin trong tín ngưỡng dân gian đã nhuộm màu thế tục.

Điểm tương đồng và khác biệt giữa tín ngưỡng dân gian và tôn giáo: Mọi tín ngưỡng tôn giáo, theo bản chất của nó, đều là sự phản ánh hư ảo, sai lệch đối với hiện thực. Khi xét dưới giác độ một hình thái ý thức xã hội, tôn giáo là loại tín ngưỡng được xây dựng hình thành cả một hệ thống lý luận tương đối hoàn chỉnh, có cả một quan niệm tương đối nhất quán với lôgic nội tại... Còn tín ngưỡng dân gian về cơ bản do nhân dân, những người lao động sáng tạo ra. Nó không có tính hệ thống, không mang tính triết lý nhân sinh hoàn chỉnh cũng như nhiều yếu tố khác vốn có của một tôn giáo như đã nêu trên.

1.1.2. Khái niệm đời sống tinh thần

Đời sống tinh thần là một phạm trù của chủ nghĩa duy vật lịch sử, được xem xét trong mối tương quan với đời sống vật chất của xã hội. Tác giả luận án thống nhất với quan niệm của Phùng Đông khi ông cho rằng “Đời sống tinh thần xã hội là tất cả những giá trị, những sản phẩm, những hiện tượng, những

quá trình, những hoạt động, những quan hệ tinh thần của con người, phản ánh đời sống vật chất xã hội và được thể hiện như là một phương thức hoạt động và tồn tại tinh thần của con người trong những giai đoạn phát triển lịch sử nhất định”¹.

1.1.2.2. Cấu trúc của đời sống tinh thần

Với tính cách là một quá trình vận động và phát triển, đời sống tinh thần được biểu hiện qua các yếu tố cơ bản: nhu cầu tinh thần, sản xuất tinh thần, giao tiếp và tiêu dùng các sản phẩm tinh thần. Các yếu tố này luôn tác động lẫn nhau làm cho đời sống tinh thần tồn tại, vận động, phát triển sinh động, phong phú và phức tạp.

Xét với tính cách là một hệ thống đang vận động và biến đổi, thì đời sống tinh thần xã hội được xem xét ở các lĩnh vực: đời sống tư tưởng, đạo đức, lối sống, hoạt động khoa học, giáo dục và đào tạo, nghệ thuật, tín ngưỡng tôn giáo, phương pháp tư duy, giao tiếp.

1.2. VAI TRÒ CỦA TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN TRONG ĐỜI SỐNG TINH THẦN CỦA XÃ HỘI

1.2.1. Vai trò của tín ngưỡng dân gian đối với bản thân con người

Tín ngưỡng dân gian có vai trò to lớn trong đời sống tinh thần, cụ thể như sau: *Một là, đối với bản thân con người:* Tín ngưỡng dân gian góp phần an ủi, động viên, nâng đỡ tinh thần cho con người trong cuộc sống hiện thực: Trong những

¹ Phùng Đông (1997), *Vị trí, ý nghĩa của phạm trù đời sống tinh thần xã hội trong chủ nghĩa duy vật lịch sử*, Tạp chí Triết học số 6 (112), tháng 12 – 1997, tr.34

lúc khó khăn, bất lực của con người trước một tình huống nào đó, con người luôn khát khao, ước mơ một sự cứu rỗi, một sự trợ giúp từ một sức mạnh siêu phàm mà họ vẫn xem là có khả năng ủng hộ, giúp đỡ mình. Khi đó, đối với họ, niềm tin vào lực lượng siêu nhiên đã được “kiểm chứng”, sự hiện hữu của lực lượng siêu nhiên dường như đã được khẳng định. Nhờ vậy, niềm tin được củng cố và phát triển. Bên cạnh đó, tín ngưỡng dân gian còn góp phần giáo dục, bảo tồn giá trị; đánh giá, xác định chuẩn mực ứng xử của con người: Tuy quan niệm sống, cách ứng xử do tín ngưỡng dân gian đưa ra phần nhiều không mang tính phổ biến như hệ chuẩn đạo đức của tôn giáo, nhưng ít nhiều nó cũng thường mang màu sắc thần bí. Ai không tuân thủ sẽ bị đối tượng tin trừng phạt. Lo sợ trước sự trừng phạt đó, người có tín ngưỡng dân gian về một số đối tượng tin với yêu cầu chuẩn mực đạo đức do đối tượng ấy đòi hỏi thì họ hướng vào những đòi hỏi đó với tất cả sự chân thành, tự nguyện của mình. *Hai là, đối với cộng đồng xã hội:* Tín ngưỡng dân gian đảm bảo tính liên tục từ truyền thống đến hiện đại và góp phần “liên kết tinh thần” và điều chỉnh mối quan hệ cộng đồng: Ý thức “con người có tổ, có tông”, biết ơn những người có công với làng xóm, quê hương được bảo tồn trong cõi tâm linh và lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác, dù họ sống trên Tổ quốc mình hay lưu vong nơi xứ người. Cùng với tiến trình lịch sử của dân tộc, nó là sự bồi đắp, kết tụ những giá trị đạo đức quý báu của con người Việt Nam.

Tuy nhiên, bên cạnh vai trò to lớn của tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của xã hội thì nó cũng tồn tại nhiều bất cập, cụ thể như sau: *Một là*, tín ngưỡng dân gian hiện

nay bị thương mại và dung tục hóa, làm mất đi giá trị truyền thống của tín ngưỡng. *Hai là*, tín ngưỡng dân gian gắn liền lộn với mê tín dị đoan. *Ba là*, hình thức hóa, phô trương hóa làm mất dần “cái hồn” tín ngưỡng.

Kết luận chương 1

Tín ngưỡng xuất hiện từ ngay trong thời kỳ công xã nguyên thủy. Tín ngưỡng được tồn tại và phát triển kéo dài trong những xã hội có giai cấp, với những hình thức biểu hiện đa dạng, phong phú, phản ánh đời sống trong xã hội hiện đại được gọi là tín ngưỡng dân gian.

Tín ngưỡng dân gian có vai trò to lớn trong đời sống tinh thần. Vì thế, tôn trọng quyền tự do tín ngưỡng là một vấn đề thuộc về nguyên tắc trong quan điểm, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước ta. Song, việc nghiêm trị những hành vi mê tín dị đoan để bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng lành mạnh của nhân dân có được vai trò tích cực của nó trong đời sống xã hội.

Chương 2

HOẠT ĐỘNG TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN VÀ ẢNH HƯỞNG CỦA NÓ TRONG ĐỜI SỐNG TINH THẦN CỦA CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT Ở TIỀN GIANG

2.1. TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN VÀ SINH HOẠT TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN Ở TIỀN GIANG

2.1.1. Điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội ảnh hưởng đến việc hình thành tín ngưỡng dân gian của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang

Tiền Giang là vùng đất có môi trường tự nhiên và xã hội rất phong phú, đa dạng, vừa có nhiều thuận lợi nhưng cũng

không ít khó khăn với cuộc sống con người. Trong khoảng 300 năm trở lại đây, người dân ở Tiền Giang hết thế hệ này sang thế hệ khác cùng với đồng bào một số dân tộc anh em, bằng mồ hôi và công sức cùng với truyền thống cần cù, chịu khó và sáng tạo, vốn văn hóa phong phú, đặc sắc của mình đã từng bước chinh phục và cải biến môi trường ấy thành một vùng đất trù phú, phục vụ đắc lực cho cuộc sống con người. Và cũng chính môi trường thiên nhiên Tiền Giang, con người Tiền Giang với những đặc điểm riêng biệt của mình đã để lại và tạo ra nhiều dấu ấn sâu đậm trong đời sống văn hóa vật chất và tinh thần cũng như việc hình thành tín ngưỡng dân gian ở đây

2.1.2. Những đặc điểm cơ bản của tín ngưỡng dân gian của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang

Thứ nhất, tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang mang đậm văn hóa, tín ngưỡng miền Trung: Tín ngưỡng dân gian truyền thống của cư dân Việt gồm nhiều lớp, xuất phát chung một gốc, đến với Tiền Giang qua hai hệ (Bắc Bộ và Trung Bộ) đã tạo ra mẫu số chung trong sinh hoạt văn hóa – tín ngưỡng dân gian của cư dân Việt ở Tiền Giang; đó là chất kết dính cư dân Việt ở Tiền Giang với cội nguồn, là hạt nhân, là gien nội sinh trong quá trình giao lưu, tích hợp tín ngưỡng của các tộc người khác.

Thứ hai, tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang có sự giao lưu, tiếp biến văn hóa của người Hoa, Chăm, Khmer: Những sinh hoạt văn hóa - tín ngưỡng dân gian của cư dân Việt ở Tiền Giang không phải tự nhiên có hay sẵn có mà là quá trình hình thành từ sự tích hợp của nhiều nhân tố Việt - Hoa trong sự tác động của tôn giáo và các nhân tố ngoại lai khiến

cho sinh hoạt văn hóa tín ngưỡng dân gian của cư dân Việt ở Tiền Giang có nhiều màu sắc, đa hệ, hòa hợp được với các hệ văn hóa khác nhau mà không đánh mất cốt lõi của mình.

Thứ ba, tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang chịu ảnh hưởng của tính cách văn hóa vùng Tây Nam Bộ: Tiền Giang là một tỉnh của vùng Tây Nam Bộ nên người Việt ở Tiền Giang chịu ảnh hưởng của tính cách văn hóa vùng Tây Nam Bộ. Tính cách văn hóa vùng Tây Nam Bộ là sản phẩm tổng hợp của ba nhân tố chính: truyền thống văn hóa dân tộc Việt Nam tiếp biến với văn hóa phương Tây trong bối cảnh tự nhiên - xã hội ở Tây Nam Bộ.

2.1.3. Các hình thức sinh hoạt tín ngưỡng dân gian tiêu biểu của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang

Một là, tín ngưỡng thờ cúng Tổ tiên: tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên đã, đang và sẽ còn là nhu cầu của người Việt ở Tiền Giang. Niềm tin vào tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên đã giúp cho người dân giải tỏa những căng thẳng tâm lý, xoa dịu được những nỗi đau tinh thần, làm tăng thêm nghị lực để vượt qua những khó khăn trong cuộc sống. Tuy nhiên, do tin vào thế giới linh hồn tổ tiên ở thế giới bên kia cũng ăn ở, sinh hoạt như ở thế giới hiện thực nên đã có một bộ phận người dân đã rất tốn kém trong việc mua sắm đồ tế lễ, vàng mã... gây nên lãng phí. Đồng thời, do tin tưởng vào linh hồn tổ tiên có thể nói chuyện, tiếp xúc với con cháu... nên các tệ nạn xã hội như lên đồng, xem bói, gọi hồn... đã phát triển trong đời sống của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang. Vì thế, cần phải nhận thức và hành động đúng đắn đối với hoạt động thờ cúng tổ tiên là việc làm cần thiết hiện nay.

Hai là, tín ngưỡng vòng đời người: bao gồm việc kiêng cử, tục lệ dành cho người mẹ và trẻ sơ sinh, lễ cúng đầy tháng; lễ thôi nôi; hôn nhân; tang ma; giỗ chạp. Người Việt ở Tiền Giang ngày nay chỉ tin vào những tín ngưỡng có thể giải thích được trên cơ sở khoa học, còn những niềm tin không lý giải được trên cơ sở khoa học thì dường như không còn tồn tại hoặc nếu có thì đó là do phong tục và không phổ biến (việc kiêng cử, tục lệ dành cho người mẹ và trẻ sơ sinh). Như vậy, những yếu tố phi lý, không có cơ sở thì bị loại dần, còn lại là cốt lõi của niềm tin và "cái lý" dễ chấp nhận. Còn những tín ngưỡng mang ý nghĩa tốt đẹp (lễ cúng đầy tháng, thôi nôi, giỗ chạp) được người Việt ở Tiền Giang lưu giữ. Bên cạnh đó, loại bỏ những thủ tục rườm rà nhưng vẫn giữ được những nét truyền thống (hôn nhân, tang ma).

Ba là, tín ngưỡng nghề nghiệp: Tiền Giang là vùng đất thuần nông nghiệp, dịch vụ và các nghề khác không phát triển nên tục thờ cúng các vị Tổ sư mang tính cá thể. Tổ sư của các nghề y dược, mộc xây dựng, mộc gia dụng, may mặc, nhạc lễ, hát bội... chỉ được những người làm nghề thờ cúng bởi họ hành nghề đơn lẻ, một số ít theo phường, theo vạ. Ở Tiền Giang duy chỉ có hội đoàn thợ kim hoàn và nghề đánh cá trên biển có tín ngưỡng đặc biệt hơn.

Bốn là, tín ngưỡng thờ thần, như tín ngưỡng thờ cúng Thành hoàng làng, tín ngưỡng thờ Thượng đế, tín ngưỡng Thờ Gia đường Tam thần, tín ngưỡng thờ cúng danh nhân và các anh hùng liệt sĩ, tín ngưỡng thờ thần linh dân dã: Qua việc khảo sát, ta thấy người Việt ở Tiền Giang khá coi trọng các tín

ngưỡng này. Ngày nay, các tín ngưỡng này vẫn đang tồn tại một cách phổ biến trong cộng đồng người Việt ở Tiền Giang.

2.2. ẢNH HƯỞNG CỦA TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN TRONG ĐỜI SỐNG TINH THẦN CỦA CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT Ở TIỀN GIANG

Tín ngưỡng dân gian đã ảnh hưởng khá lớn đến đời sống tinh thần của người Việt ở Tiền Giang, cụ thể như sau:

Một là, đối với quan niệm chung về thế giới: Với những quan niệm về niềm tin vào đấng siêu nhiên hoặc con người đã được thần thánh hóa đó, tín ngưỡng dân gian cũng mang lại cho người tin một niềm an ủi, động viên, một sự nâng đỡ tinh thần nhất định. Trong những lúc khó khăn, bất lực của con người trước một tình huống nào đó, con người luôn khát khao, ước mơ một sự cứu rỗi, một sự trợ giúp từ một sức mạnh siêu phàm mà họ vẫn xem là có khả năng ủng hộ, giúp đỡ mình. Họ không tìm thấy lực lượng đó trên trần thế nên hướng đến đấng siêu nhiên. Họ tìm thấy ở đó một sự đền bù cho sự trống rỗng, bất lực trong hiện thực. Dù đó là sự đền bù hư ảo đi nữa, nó cũng ít nhiều giúp người có niềm tin đó vượt bớt sự khổ đau. Nhờ vậy, sự khổ ải trần thế trở nên nhẹ nhàng hơn; trong cuộc sống, họ có được một niềm tin, một hy vọng đã là điều có sức cổ vũ khôn lường. Rất có thể nhờ vậy, người ta có đủ dũng khí vượt qua trở lực để tồn tại và phát triển. Khi đó, đối với họ, niềm tin vào lực lượng siêu nhiên đã được “kiểm chứng”, sự hiện hữu của lực lượng siêu nhiên dường như đã được khẳng định. Nhờ vậy, niềm tin được củng cố và phát triển.

Hai là, đối với quan niệm về triết lý nhân sinh: tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang mang trong mình một số quy ước, một số quy phạm về cách ứng xử đòi hỏi chủ thể tin vào đối tượng tin đó phải có hành động tương hợp, phù hợp với chuẩn mực đạo đức trong xã hội ta: kính hiếu với tổ tiên, nhớ ơn những người có công xây làng, lập ấp, tôn thờ chính nghĩa,...

2.3. XU HƯỚNG VẬN ĐỘNG VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ CẦN ĐẶT RA ĐỐI VỚI SINH HOẠT TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN Ở TIỀN GIANG

2.3.1. Xu hướng vận động trong sinh hoạt tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang: Trước xu thế phát triển của đời sống tôn giáo hiện nay, sự xuất hiện của các hình thức tín ngưỡng, sự bùng phát các lễ hội liên quan đến tín ngưỡng, hiện tượng tôn giáo mới là xu thế vận động trong sinh hoạt tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang.

2.3.2. Một số vấn đề đặt ra đối với sinh hoạt tín ngưỡng dân gian ở Tiền Giang hiện nay: *Một là*, tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang bị thương mại và dung tục hóa, làm mất đi giá trị truyền thống của tín ngưỡng. *Hai là*, gắn lẫn lộn với mê tín dị đoan. *Ba là*, hình thức hóa, phô trương hóa làm mất dần “cái hồn” tín ngưỡng.

Kết luận chương 2

Chính môi trường thiên nhiên Tiền Giang, con người Tiền Giang với những đặc điểm riêng biệt của mình đã để lại và tạo ra nhiều dấu ấn sâu đậm trong đời sống văn hóa vật chất và tinh thần cũng như việc hình thành tín ngưỡng dân gian ở đây. Tín ngưỡng dân gian đã ảnh hưởng khá lớn đến đời sống tinh thần của

người Việt ở Tiền Giang, cụ thể như sau: *Một là, đối với quan niệm chung về thế giới:* Niềm tin vào tín ngưỡng dân gian góp phần an ủi, động viên, nâng đỡ tinh thần cho họ trong hiện thực. Rất có thể nhờ vậy, họ có đủ dũng khí vượt qua trở lực để tồn tại và phát triển. *Hai là, đối với quan niệm về triết lý nhân sinh:* tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang mang trong mình một số quy ước, một số quy phạm về cách ứng xử đòi hỏi chủ thể tin vào đối tượng tin đó phải có hành động tương hợp, phù hợp với chuẩn mực đạo đức trong xã hội ta.

Chương 3

PHƯƠNG HƯỚNG, GIẢI PHÁP PHÁT HUY GIÁ TRỊ VÀ KHẮC PHỤC HẠN CHẾ CỦA TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN TRONG CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT Ở TIỀN GIANG HIỆN NAY

3.1. PHƯƠNG HƯỚNG PHÁT HUY GIÁ TRỊ VÀ KHẮC PHỤC HẠN CHẾ CỦA TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN CỦA CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT Ở TIỀN GIANG HIỆN NAY

3.1.1. Quan điểm của Đảng và Nhà nước về tín ngưỡng, tôn giáo và công tác tín ngưỡng, tôn giáo ở Tiền Giang hiện nay

Quan điểm, chính sách tín ngưỡng, tôn giáo là một bộ phận quan trọng trong toàn bộ hệ thống quan điểm, đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước, có ảnh hưởng lớn đến nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội. Trong công tác tín ngưỡng, tôn giáo, Đảng ta nêu lên một số quan điểm cơ bản như sau: *Một là*, tôn trọng và bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo và không tín ngưỡng, tôn giáo của nhân dân theo quy định của pháp luật. *Hai là*, chủ động phòng ngừa, kiên quyết đấu tranh với những hành vi

lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo để mê hoặc, chia rẽ, phá hoại khối đoàn kết dân tộc. *Ba là*, tôn trọng và phát huy những giá trị đạo đức, văn hóa tốt đẹp của các tín ngưỡng, tôn giáo. *Bốn là*, động viên chức sắc, tín đồ, các tổ chức tôn giáo sống tốt đời, đẹp đạo, tham gia đóng góp tích cực cho công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. *Năm là*, quan tâm và tạo mọi điều kiện cho các tổ chức tôn giáo sinh hoạt theo hiến chương, điều lệ của các tổ chức tôn giáo. *Sáu là*, công tác tín ngưỡng, tôn giáo là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị Việt Nam.

3.1.2. Phương hướng cơ bản để phát huy giá trị và khắc phục hạn chế trong tín ngưỡng dân gian của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang hiện nay

Theo tác giả, để phát huy những giá trị tích cực và khắc phục hạn chế của tín ngưỡng dân gian ở Tiền Giang, chúng ta cần quán triệt một số phương hướng cơ bản sau: *Một là*, coi trọng hơn nữa công tác nghiên cứu lý luận cũng như tổng kết thực tiễn. *Hai là*, nâng cao đời sống toàn diện của người dân, quan tâm giải quyết kịp thời các chính sách xã hội. *Ba là*, nâng cao văn hóa tín ngưỡng cho người dân. *Bốn là*, cần chú trọng hơn nữa về công tác quản lý các hoạt động tín ngưỡng.

3.2. MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT HUY GIÁ TRỊ TÍCH CỰC VÀ HẠN CHẾ MẶT TIÊU CỰC CỦA TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN TRONG CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT Ở TIỀN GIANG HIỆN NAY

Để thực hiện những phương hướng trên, tác giả luận án đưa ra một số giải pháp cơ bản để phát huy mặt tích cực, hạn chế mặt tiêu cực của tín ngưỡng dân gian trong cộng đồng người Việt ở tỉnh Tiền Giang như sau:

3.2.1. Giải pháp nâng cao nhận thức về tín ngưỡng, tôn giáo cho cán bộ và nhân dân tỉnh Tiền Giang

Đảng và Nhà nước ta cần xây dựng bộ luật về tín ngưỡng, tôn giáo. Trong đó, phải tách riêng tín ngưỡng với tôn giáo với đơn vị chủ quản cụ thể, như Bộ Văn hóa là đơn vị chủ quản về tín ngưỡng và Ban Tôn giáo Chính phủ sẽ quản lý về tôn giáo. Mặt khác, đội ngũ cán bộ, nhất là cán bộ cơ sở ở tỉnh Tiền Giang cần nhận thức lại thế nào là tín ngưỡng dân gian, tín ngưỡng dân gian có vai trò gì đối với đời sống xã hội, đồng thời, nắm vững, hiểu rõ chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước đối với tín ngưỡng, tôn giáo nói chung, đối với tín ngưỡng dân gian nói riêng để chủ động khéo léo trong công việc. Bên cạnh đó, cần khắc phục tư tưởng định kiến cho tín ngưỡng dân gian là mê tín, mê tín dị đoan, cần loại bỏ khỏi đời sống xã hội; hoặc nghĩ rằng làm công tác tín ngưỡng, tôn giáo đồng nghĩa với việc xóa bỏ, hạn chế tín ngưỡng, tôn giáo phát triển. Ngoài ra, cần phải nhận thức rõ rằng tín ngưỡng, tôn giáo nói chung, tín ngưỡng dân gian nói riêng còn tồn tại lâu dài do những điều kiện kinh tế - xã hội và từ đó làm cho quần chúng nhân dân thấy được và hiểu chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước ta về tín ngưỡng, tôn giáo và đảm bảo quyền tự do tín ngưỡng, không tín ngưỡng của nhân dân, tuyên truyền giáo dục cho quần chúng nhân dân nâng cao cảnh giác cách mạng.

3.2.2. Giải pháp nâng cao đời sống kinh tế - vật chất cho nhân dân tỉnh Tiền Giang

Để khắc phục những ảnh hưởng tiêu cực của tín ngưỡng dân gian đối với đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang hiện nay, thiết nghĩ, vấn đề cần phải làm đầu tiên là

phát triển kinh tế - xã hội ở địa phương để họ có được cuộc sống ấm no, hạnh phúc thực sự là ở trần thế, do con người tạo ra chứ không phải ở lực lượng nào khác tạo ra. Do đó, việc khai thác và sử dụng các nguồn lực để phát triển kinh tế - xã hội, từng bước rút ngắn khoảng cách sự chênh lệch về mức sống và điều kiện sống, tạo sự công bằng xã hội ở Tiền Giang hiện nay là nhiệm vụ rất quan trọng của các cấp, các ngành từ Trung ương đến địa phương. Nội dung chính sách phải vừa tác động để làm biến đổi bộ mặt kinh tế - xã hội, nâng cao đời sống nhân dân, vừa xây dựng và phát triển các mối quan hệ bình đẳng tốt đẹp trong nhân dân. Tăng trưởng kinh tế phải gắn với tiến bộ và công bằng xã hội, phát triển văn hóa, bảo vệ môi trường sinh thái; khuyến khích làm giàu đi đôi với xóa đói giảm nghèo, nâng cao phúc lợi phù hợp với trình độ phát triển kinh tế - xã hội, gắn kinh tế với an ninh quốc phòng.

3.2.3. Giải pháp nâng cao đời sống văn hóa – xã hội cho nhân dân tỉnh Tiền Giang

Một là, nâng cao dân trí, trình độ học vấn cho nhân dân trong tỉnh, đặc biệt là những địa phương vùng sâu, vùng xa. Hai là, phải thực sự xem văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế xã hội. Ba là, phát huy giá trị tốt đẹp trong tín ngưỡng truyền thống, đồng thời xây dựng, khai thác các giá trị đạo đức của tín ngưỡng dân gian để người dân sống tốt đời đẹp đạo. Bốn là, kế thừa và phát huy những giá trị tốt đẹp, hợp lý của tín ngưỡng dân gian ở Tiền Giang nhằm góp phần quản lý tốt cộng đồng và khắc phục những ảnh hưởng tiêu cực của tín ngưỡng

dân gian đối với đời sống tinh thần của cộng đồng người Việt ở Tiền Giang.

3.2.4. Giải pháp xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh để quản lý tốt hoạt động tín ngưỡng, tôn giáo ở tỉnh Tiền Giang

Những chính sách trên muốn thực hiện được phải gắn với việc đổi mới và từng bước hoàn thiện hệ thống chính trị, nhất là ở cơ sở. Thực trạng hệ thống chính trị cơ sở ở Tiền Giang cho thấy, để ổn định chính trị, trước hết phải tập trung xây dựng hệ thống chính trị vững mạnh về chính trị, tư tưởng và tổ chức, mặt khác phải đổi mới nội dung và phương thức hoạt động cho phù hợp với điều kiện, tình hình mới.

Kết luận chương 3

Để phát huy những giá trị tích cực và khắc phục hạn chế của tín ngưỡng dân gian ở Tiền Giang, chúng ta cần quán triệt một số phương hướng cơ bản sau: *Một là*, coi trọng hơn nữa công tác nghiên cứu lý luận cũng như tổng kết thực tiễn. *Hai là*, nâng cao đời sống toàn diện của người dân, quan tâm giải quyết kịp thời các chính sách xã hội. *Ba là*, nâng cao văn hóa tín ngưỡng cho người dân. *Bốn là*, cần chú trọng hơn nữa về công tác quản lý các hoạt động tín ngưỡng.

Để thực hiện những phương hướng trên, tác giả luận án đưa ra một số giải pháp cơ bản để phát huy mặt tích cực, hạn chế mặt tiêu cực của tín ngưỡng dân gian trong cộng đồng người Việt ở tỉnh Tiền Giang như sau: *Thứ nhất*, giải pháp nâng cao nhận thức về tín ngưỡng, tôn giáo cho cán bộ và nhân dân tỉnh Tiền Giang. *Thứ hai*, giải pháp nâng cao đời sống kinh tế - vật chất cho nhân dân tỉnh Tiền Giang. *Thứ ba*, giải pháp nâng cao đời sống

văn hóa – xã hội cho nhân dân tỉnh Tiền Giang. *Thứ tư*, giải pháp xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh để quản lý tốt hoạt động tín ngưỡng, tôn giáo nói chung, hoạt động tín ngưỡng dân gian nói riêng ở tỉnh Tiền Giang.

PHẦN KẾT LUẬN

Tiền Giang là vùng đất có môi trường tự nhiên và xã hội rất phong phú, đa dạng, vừa có nhiều thuận lợi nhưng cũng không ít khó khăn với cuộc sống con người. Trong khoảng 300 năm trở lại đây, người dân ở Tiền Giang hết thế hệ này sang thế hệ khác cùng với đồng bào một số dân tộc anh em, bằng mồ hôi và công sức cùng với truyền thống cần cù, chịu khó và sáng tạo, vốn văn hóa phong phú, đặc sắc của mình đã từng bước chinh phục và cải biến môi trường ấy thành một vùng đất trù phú, phục vụ đắc lực cho cuộc sống con người. Và cũng chính môi trường thiên nhiên Tiền Giang, con người Tiền Giang với những đặc điểm riêng biệt của mình đã để lại và tạo ra nhiều dấu ấn sâu đậm trong đời sống văn hóa vật chất và tinh thần cũng như việc hình thành tín ngưỡng dân gian ở đây.

Tín ngưỡng dân gian đã ảnh hưởng khá lớn đến đời sống tinh thần của người Việt ở Tiền Giang, cụ thể như sau: *Một là, đối với quan niệm chung về thế giới:* Niềm tin vào tín ngưỡng dân gian góp phần an ủi, động viên, nâng đỡ tinh thần cho họ trong hiện thực. Rất có thể nhờ vậy, họ có đủ dũng khí vượt qua trở lực để tồn tại và phát triển. Khi đó, đối với họ, niềm tin vào lực lượng siêu nhiên đã được “kiểm chứng”, sự hiện hữu của lực lượng siêu nhiên dường như đã được khẳng định. Nhờ vậy, niềm tin được củng cố và phát triển. *Hai là, đối với quan niệm về triết lý nhân sinh:* tín ngưỡng dân gian của

người Việt ở Tiền Giang mang trong mình một số quy ước, một số quy phạm về cách ứng xử đòi hỏi chủ thể tin vào đối tượng tin đó phải có hành động tương hợp, phù hợp với chuẩn mực đạo đức trong xã hội ta: kính hiếu với tổ tiên, nhớ ơn những người có công xây làng, lập ấp, tôn thờ chính nghĩa,...

Trước xu thế phát triển của đời sống tôn giáo hiện nay, sự xuất hiện của các hình thức tín ngưỡng, sự bùng phát các lễ hội liên quan đến tín ngưỡng, hiện tượng tôn giáo mới là xu thế trong xã hội hiện đại ngày nay. Bên cạnh đó, tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang cũng có một số bất cập như sau: *Một là*, tín ngưỡng dân gian của người Việt ở Tiền Giang bị thương mại và dung tục hóa, làm mất đi giá trị truyền thống của tín ngưỡng. *Hai là*, gán lẫn lộn với mê tín dị đoan. *Ba là*, hình thức hóa, phô trương hóa làm mất dần “cái hồn” tín ngưỡng.

Vì vậy, cần có những phương hướng và giải pháp đúng đắn, cụ thể nhằm góp phần tiếp tục phát huy những kết quả đã đạt được, nâng cao trách nhiệm của cả hệ thống chính trị đối với công tác tín ngưỡng, tôn giáo nói chung, tín ngưỡng dân gian nói riêng, góp phần tập hợp, động viên đồng bào các tôn giáo hăng hái thi đua lao động sản xuất, xây dựng cuộc sống "tốt đời đẹp đạo", thực hiện tốt chính sách đại đoàn kết toàn dân tộc, góp phần tích cực vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

DANH MỤC NHỮNG CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Lê Thị Son (2015), *Một số đặc trưng cơ bản của tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của người Việt ở Nam bộ*, Tạp chí Khoa học – Trường Đại học Mở thành phố Hồ Chí Minh, số 5 (44) – 2015, tr.100 - 110.

2. Lê Thị Son (2015), *Ảnh hưởng của tín ngưỡng dân gian trong đời sống tinh thần của người Việt ở Tiền Giang*, Tạp chí Khoa học Xã hội, Viện phát triển bền vững vùng Nam bộ, Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam.

3. Lê Thị Son (2011), *Nét đẹp văn hóa trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của người Việt ở Nam Bộ*, Tạp chí Khoa học công nghệ Trường Đại học Tiền Giang, số 01, tháng 7 – 2011, tr.103 – 107.

4. Lê Thị Son (2014), *Một số khác biệt trong phong tục thờ cúng tổ tiên của ba miền Nam – Trung – Bắc ở nước ta*, Tạp chí Phát triển Nhân lực - Trường Cán bộ thành phố Hồ Chí Minh, số 01 (38) – 2014, tr.65 – 68.

5. Lê Thị Son (2014), *Điểm tương đồng và khác biệt giữa tín ngưỡng, tín ngưỡng dân gian và tôn giáo*, Tạp chí Phát triển Nhân lực - Trường Cán bộ thành phố Hồ Chí Minh, số 04 (41) – 2014.